

LIBRI

www.libridergi.org

Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi
Journal of Epigraphy, Reviews and Translations

Sayı VIII (2022)

D. Ç. DİKYOL, *Antik Roma'da İktidarın Gizemli Sembolü, Sibylla Kehanet Kitapları*. İstanbul 2021. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 163 sayfa (Bibliyografya ve İndeks ile birlikte).

ISBN: 9786053965350

Nezahat TEZEL

 0000-0002-9994-1219

Libri: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi'nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Sayı VIII: Ocak-Aralık 2022) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bu çalışma Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License altında lisanslıdır.

Atıf Düzeni Tezel N. 2021, *Antik Roma'da İktidarın Gizemli Sembolü, Sibylla Kehanet Kitapları*. Yazar: D. Ç. Dikyol, *Libri* VIII, 19-21.

Geliş Tarihi: 10.03.2022 | Kabul Tarihi: 15.03.2022

Elektronik Yayın Tarihi: 18.03.2022

Makale Türü: Kitap Tanıtımı

Editing: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

D. Ç. DİKYOL, *Antik Roma'da İktidarın Gizemli Sembolü, Sibylla Kehanet Kitapları. İstanbul 2021. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 163 sayfa (Bibliyografya ve İndeks ile birlikte). ISBN: 9786053965350*

Nezahat TEZEL*

Derya Çığır Dikyol tarafından yazılan *Antik Roma'da İktidarın Gizemli Sembolü Sibylla Kehanet Kitapları* eseri, antikçağda Sibylla adı verilen kadın kahinler tarafından yazılan kehanet kitaplarının sadece dini metin olmalarından başka, iktidarların devamlılıklarını sağlamak için de siyasi olarak kullandıklarını ve tarihsel süreç içinde Roma'nın kimliğinin oluşturulmasında büyük bir etkisi olduğu dikkat çekmektedir. Yazar, kavramlar üzerine tanımlamalar yaptıktan sonra, Antik Roma'da siyaset ve kehanet ilişkisini kapsamında Sibylla kehanet kitapları ve tanrı Apollon ilişkisi üzerinde durur. Roma Krallık Dönemi'nde, Sibylla kehanet kitaplarının Roma'ya gelişinin irdelenmesi, özellikle Sibylla kehanet kitaplarının yaygın olarak kullanıldığı Cumhuriyet Dönemi'nde sınıf mücadeleleri ve Sibylla kehanet kitaplarının Roma'ya gelişinden yakılışına kadar olan süreçte kullanılmasını antik metinlerden alıntılarla anlatır. İmparatorluk Dönemi'nde kehanet kitaplarının kullanılması, Roma'ya bir aidiyat ve kimlik vermek amacıyla imparator Augustus'un talimatıyla Vergilius'un yazdığı "Aeneas Destanı" hakkında ve Augustus sonrası kehanet kitapları hakkında bilgi verildikten sonra kitap sonsöz ile bitirilir.

Kitap, İçindekiler (5-6), Önsöz (7-8), Giriş (9-20), Kavramlar: Büyü Kehanet ve Din (21-25), Kavramlar: Sembol, Rituel ve İktidar (25-32), Antik Roma Dinine Genel Bir bakış (33-43), Cumhuriyet Dönemi Rahip Kurulları (43-48), Antik Roma'da Siyaset ve Kehanet (49-56), Sibylla Kehanet Kitapları (49-56), Krallık Dönemi (63-72), Krallık Dönemi ve Kehanetler (63-68), Sibylla Kehanet Kitaplarının Roma'ya Geliş Söylencesine Dair (68-72); Cumhuriyet Dönemi (72-131), Sınıf Mücadeleleri ve Sibylla Kehanet Kitapları (72-76), Sibylla kehanet Kitaplarının Roma'ya Gelişine Dair (76-94), MÖ IV. Yüzyıldan MÖ II. Yüzyıla Kadar Sibylla Kehanet Kitapları (94-101), MÖ II. Yüzyıldan MÖ 83'e kadar Sibylla Kehanet Kitapları (113-124), MÖ 83 Yangını ve Sonrasında Sibylla Kehanet Kitapları (125-131); İmparatorluk Dönemi (131-144), Aeneas Destan'ında Bir Propaganda Aracı olarak Sibylla Kehanet Kitapları (134-140), Augustus Sonrası Sibylla Kehanet Kitapları (141-144); Sonsöz (145-152); Tablolar Listesi (152); Kaynakça (155-167) bölümlerinden oluşmaktadır.

Önsöz (5-6) kısmında yazar kitabın yazılma amacını açıklar. Özellikle Roma Cumhuriyet Dönemi'nde Sibylla kehanet kitaplarının güç iktidar mücadelesi içinde nasıl kullanıldığını açıklamaya çalışmakta olduğunu söylemektedir. Son paragrafta kitaba katkısı bulunanlara teşekkürle önsöz son bulur.

Giriş (9-19) bölümünde yazar, Sibylla kehanet kitaplarının Roma'da kullanılmaya başlamasıyla ilgili olarak başvuru olan antik kaynaklardan Titus Livius'a ait *Ab Urbe Condita*, daha sonrasında ise Iulius Obsequens'in "Prodigiorum Liber" adlı eserinin önem kazandığı; modern eserlerin çok fazla

* Doktorant, Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları, Antalya. neztezel@gmail.com | 0000-0002-9994-1219

olmadığını belirtilerek, H. Diels, W. Hoffman, R. Bloch, B. MacBain, H. W. Parke adlı yazarların “Sibylla kehanetleri” konulu eserlerinden bilgiler vererek, 1. Kehanet ve 2. Kehanet açıklamalarını tablo halinde verir ve kitabın bölümleri hakkında kısa açıklamalar yapar.

Kavramlar adı altında *birinci bölümde* ilk olarak *Büyü, Kehanet ve Din* (21-32), alt başlığında kavramlara genel tanımlar yaparak, antikçağda bilicilik, falcılık ve kehanet kavramlarının insanların tanrılarla iletişim kurma çabası sonucunda ortaya çıktığını ve bazı kehanet merkezlerinden örnekler verir. Özellikle Delfoi bilicilik merkezinin Büyük Kolonizasyon sürecinde yerleşilecek yerin seçimi ve koruyucu tanrının seçiminde önemli bir role sahip olduğunu açıklamaktadır. *Sembol, Rituel ve İktidar* (33-47) alt başlığında yazar, iktidarın bir aracı olarak tanımladığı sembol ve ritüellerin tanımlamalarını yaparak, tarihi örneklemelerle Roma’da Sibylla kehanet kitaplarının dini sembol olarak iktidar tarafından kullanıldığı, Capitolium Tepesi’ndeki Iuppiter Tapınağı’nın Roma devletine ait ritüellerin gerçekleştirildiği dini mekan olduğunu belirtir. Kısaca semboller ve ritüellerin iktidarların sürekliliğinde önemli rol oynadığını belirterek bu bölümü bitirir.

İkinci bölüm olan *Antik Roma Dinine Genel Bakış* adlı kısımda (33-43), yazar, antik Roma’nın dini inanç sistemi ile ilgili bilgi vererek, başlangıçtan itibaren var olan büyü kullanımının dinin içine yerleştiği, doğal nesnelere tapınım örnekleri olduğunu belirtmektedir. Roma dininin aile ve devlet kültü temelleri üzerinde Sibylla kitaplarının kehanetlerini kapsayan yapısı ile din, tanrılar ve aile, tanrılar ve devletler arasında bir denge kurulduğu belirtilmektedir. *Cumhuriyet Döneminde Rahip Kurulları* (43-47) alt başlığında yazar, Roma’da Cumhuriyet Dönemi’nde Senatus’un danıştığı *haruspex, augur*’lar ve *decemviri sacri faciundis* adlarında üç rahip kurulları hakkında bilgiler vermektedir. *Decemviri sacri faciundis* kurulunun Sibylla kehanet kitaplarını korumakla görevli on kişiden oluştuğunu açıklayarak, dini kurullarda *patricii* ve *plebes* sınıfının görev tanımlarını vererek, sınıf mücadelesi konusunda da değişim olduğunu açıklamaktadır.

Üçüncü bölümün ilk başlığı olan *Antik Roma’da Siyaset ve Kehanet, Sibylla kehanet kitapları* (49-56) *Apollon ve Kehanet* adlı başlıkta Hellen mitolojisi hakkında açıklamalarda bulunarak, Apollon’un doğumundan başlayarak bilicilik, şifacılık üzerine yeteneği olduğu hakkında bilgiler vermektedir. *Sibylla’lar* (56-63) alt başlığında yazar, Sibylla’nın Hellas ve Roma’da bilici kadınlara, kahinlere verilen isim olduğu ve tanrı sözcüsü anlamına geldiğini tanımlayarak, bilicilik sürecinde Apollon’un bilici kadınların ağız aracılığıyla konuştuğu, kahinlerin hepsinin Sibylla olarak adlandırılmadığı şeklinde antik metinler aracılığıyla açıklamalarda bulunmaktadır. Antikitede MÖ VI. yüzyıldan itibaren ilk Sibylla kayıtlarına rastlandığını belirterek ünlü bilicilerin adlarını verir ve kehanet açıklamalarında bulunur.

Üçüncü bölümün ikinci başlığı *Krallık Dönemi* bölümü (63-72), *Krallık dönemi ve kehanetler* (63-68) alt başlığında, yazar Roma’da siyaset ile kehanetin ilişkisi konusu irdeler ve Appius Claudius Crassus’un sözleri ile vurgu yapar. Roma’nın MÖ VIII. yüzyılda Romulus ve Remus kardeşler tarafından kuruluşu efsanesi hakkında ve Roma’nın kökenlerinin Troia soyuna dayandırıldığı ve Vergilius tarafından İmparator Octavianus’un isteğiyle Roma’nın kuruluşu üzerine Aeneis adlı bir destan yazıldığı bilgilerini verir. Bu destan ile Roma’nın kuruluşu Troia’dan kaçan kahraman Aeneas destanına dayandırılmış ve bir aidiyat duygusu ve soylu bir geçmiş amaçlanmıştır. *Sibylla Kehanet Kitaplarının Roma’ya Geliş Söylencesine Dair* (68-72), yazar bu bölümde Cumaeli Sibylla adlı yaşlı bir kadının *divina oracula* (tanrısal kehanetler) adlı kitapları kral Tarquinius’a satma hikayesini antik metinlerden alıntı yaparak anlatır.

Üçüncü başlık *Cumhuriyet dönemi* (72-131) bölümü, *1. Sınıf Mücadeleleri ve Sibylla Kehanet Kitapları* kısmında (72-76), MÖ 510 yılında Roma’da kralların kovulmasıyla başlayan Cumhuriyet Dönemi içinde siyasi yönetimin tanımları yapılarak, hukuki açıdan sınıf tanımları ve sınıf mücadeleleri, roma ailesinin hiyerarşik yapısı hakkında bilgi verilerek Sibylla kitapları getirilmeden önceki Roma’nın siyasi, hukuki ve sosyal yapısı hakkında fikir verilmektedir; *Sibylla Kehanet Kitaplarının*

Roma'ya Geliş Tarihi Dair alt başlıkta ise (76-94); yazar bu konuda net bir tarih ele geçmese de, Plutarkhos'un antik eserinden elde edilen bilgilerden Romalıların tuhaf ve sıradışı olaylar olduğu zamanlarda kehanet kitaplarına başvurduklarının anlaşıldığı ve Apollon kültü ve kehanet kitaplarının geliş tarihinin MÖ 451 olarak kabul edileceği belirtilmektedir. Ayrıca Hellen mitolojisinde bulunan tanrıların Roma'da karşılık gelen adları ve konunun anlaşılması açısından Tablo III'de Hades-Pluton, Tablo IV'de Ceres-Demeter, Tablo V'de Iuppiter üzerine açıklamalar yapmaktadır.

Dördüncü başlık *İmparatorluk Dönemi, 1-Bir Değişim Sembolü Olarak Kehanet Kitapları* (131-133), yazar imparatorluk dönemi'nde Hellen ve eski Doğu tanrılarına ve bilicilik ocaklarına Cumhuriyet Dönemi'nden daha fazla önemi verildiği açıklamalarını yapar. 2- *Aeneis Destanı'nda Bir Propaganda aracı olarak Sibylla Kehanet kitapları* (134-141) alt başlığında yazar, Publius Vergilius Maro'nun imparator Octavianus'un isteği üzerine yazdığı Aeneis adlı bir destan hakkında açıklamalarda bulunmaktadır. Bu destan ile Roma'nın kuruluşu Troia'dan kaçan kahraman Aeneas destanına dayandırıldığını ve Roma Halkı için bir aidiyat duygusu, soylu bir geçmiş amaçlandığını belirterek, kitabın daha çok Augustus'un propagandası olarak kabul edildiğini belirtir. 6. kitapta tanrıların iradesiyle kazandığının altı çizilmiştir. Augustus için tanrısal soy, 6. kitapta Aeneas'ın Cumae kentinde Sibylla kehanet merkezini ziyaret etmesi, ayrıca Aeneas'ın da dindar birisi olarak tanımlanması, Troia'dan kaçarken ev tanrılarını ve babasını sırtında taşıması, Aeneas'ın babasının da dindar ata olarak tanımlanması ile Octavianus'un dini siyasi amaçla kullandığının işaretleri olarak değerlendirilir. Apollon'un Romalıların ilk tanrısı olduğunun ilan edildiği, Phoebus olarak adlandırılarak ışık saçan güneş anlamında Augustus'un Roma'ya girerken güneşin etrafında bir hale belirdiği göndermeleri yapılmıştır. Destanda Sibylla aynı zamanda Hecate tarafından Avenus'un kutsal korusuna koruyucu olduğu belirtilmekte ve bu bağlamda Sibylla'nın yeraltı krallığı romalılar açısından atalar kültü bağlantısı ortaya çıkmaktadır. Tablo VII. (134-135) ile Vergilius'un yaşamı ve eserleri hakkında bilgi verilmektedir. 3- *Augustus sonrası kehanet kitapları* (141-144) bölümünde, imparator Tiberius döneminde kehanet kitaplarına danışılmadığı, daha çok felaketler bilimsel yollara çözülmeye çalışıldığı, Claudius döneminde ise kehanet kitaplarına danışma yolu tekrar canlandırıldığı, en son danışan kişinin MS 361 yılında İmparator Iulianus olduğu ve giderek etkisini yitirdiği açıklamalarını yapmaktadır. Ayrıca MS 405 yılında Roma ordularının komutanı ve Batı Roma imparatorluğunu saltanat naibi olan Flavius Stilicho'nun emriyle Sibylla kehanet kitaplarının yakıldığı, ancak yakılmış olsa da kullanılmaya devam edildiği bilgileri verilmektedir.

Sonsöz (145-152) Yazar, Sibylla kitaplarının özellikle Roma Cumhuriyet Dönemi'nde senatonun iktidarının devamını garantiye alarak, aynı zamanda güç kazandırma amacıyla kullanılmış olabileceğinin altını çizer.

Kitabın sonunda yer alan *Kaynakça* (155-167) bölümü, *Antik Kaynaklar* (155-160) ve *Modern Kaynaklar* (160-167) olarak iki bölümde yer almaktadır.

İlk çağlardan yaşadığımız günümüze kadar insanlar yaşanan felaket, hastalık ve sorunlarla karşılaştıkları zaman doğa üstü güçlere başvurmaktadırlar. Derya Çığır Dikyol'un detaylı bir şekilde açıkladığı üzere, bu kitapla antik Roma'da iktidarın gücü olarak da yaygın olarak kullanılan ve antik kaynaklarda sıklıkla bahsi geçen Sibylla kehanet kitapları ve Roma tanrıları hakkında mitolojik açıklamalarda bulunmaktadır. Ülkemizde bu konuda yazılan ilk eserler arasında olan yer alan kitap, antikçağlar üzerine araştırma yapanlar olduğu kadar genel kültür olarak da antik dinlere ilgisi olan genel okuyucuya da hitap etmektedir.